

Ny tesaurus for musikk
Siren Steen
Bergen Off. Bibliotek, musikkavdelingen

I 1993 kom publikasjonen ut: "Emneord for musikkdokumenter i edb-kataloger",

Den dyktige musikkbibliotekar Astrid hagen på Hamar ville edb-registrerer bibliotekets store notesamling, men manglet en autorisert emneordsliste. Hun søkte og fikk penger fra Statens bibliotektilsyn, og det ble oppnevnt en arbeidsgruppe for arbeidet. Anne M Hasund Langballe var med og Inger Johanne Christiansen fra NB var redaktør. Emneordene her ble gruppert etter marc-taggene 652, 658 osv.

Alle i miljøet har vært glad i denne publikasjonen: NB har vært glad i den, NMH har vært glad i den, BS, folkebibl, høgskolene.

Men tiden har gått og som alt gammelt så skjer det at ting blir gjennomslitt, at feil og mangler avdekkes, at noe blir slipt ned og skallet bort.

Musikkmiljøet har over tid nå ment at denne emneordslisten er overmoden for revisjon. Et eksempel: på et møte med Biblioteksystemer hvor musikkbibliotekarer var invitert for å diskutere musikk i Bibliofil, ble en av konklusjonene at slik revisjon var nødvendig.

Norsk musikkbibliotekforening tok tak i dette og inviterte alle brukere av emneordslisten til revisjon på dugnad.

Vi fikk veldig god respons på dugnadsinvitasjonen. Anne Sofie Rabe Bøe, musikkavdelingen, Bærum bibliotek ble utnevnt som sekretær for arbeidet, og den endelige arbeidsgruppen består av tre representanter for Nasjonalbiblioteket, to fra Biblioteksentralen, en fra HiTe, Rauland akademiet og to fra hhv folkebibl og spesialgruppen for musikk.

Vi spurte også en del spesialister i miljøet om de kunne se på det ferdige produktet innen samtidsmusikk, populærmusikk, folkemusikk og jazz., altså være referansegrupper for det endelige produktet.

Et prosjekt startet nedenfra med bred sektorovergripende representasjon.

Vi tok også kontakt med JBI for å se om noen av studentene var interessert i å lukte på slikt arbeid, og fikk respons: Unni Knutsen kom med en student som ville ta sin masteroppgave på å revidere/komme med nye forslag når det gjaldt populærmusikk.

Studentens viktigste bidrag var at han fant fram til et aldeles herlig verktøy: det amerikanske programmet MultiTes Pro v2009.

Programmet holder *orden*. Det blir smekk på fingeren og blånekt om du forsøker f. eks å foreslå et ord som overordnet term og det allerede ligger som underordnet.

En annen svært god egenskap er at det er såre enkelt å eksportere emneordene som tekstfil, HTML eller XML, og man kan velge presentasjonsformen: en alfabetisk presentasjon, hierarkisk, klassifisert eller på annen måte kategorisert.

I vårt arbeid var det første vi gjorde å be om å få tilgang til alle de nye emneordene, rettinger og det enkelte bibliotek har skrevet inn i eget eller bibliotekets eksemplar av emneordslisten og sende disse til arbeidsgruppen. Innsendte emneord ble ukritisk lagt til den gamle emneordslisten, sammen med elementer fra andre emneordlister, både folkelige og autoriserte. Det er spesielt innen populærmusikken og folkemusikken at emneordslisten er svak. Når denne prosessen var over, har arbeidsgruppen sammen med spesialister på feltet arbeidet dette fram mot en endelig revidert utgave.

I kommentarene vi fikk var det mange som påpekte og ønsket fjernet mye av den ulogiske bruken av flertall som den gamle listen – nok helt korrekt – bruker. Ang bruk av flertall hadde BS spurt og fått et kontant og godt svar fra Norsk språkråd, skal gjengis: *Når det gjelder flertallsformer i registeret vårt, er det språkrådets "klare anbefaling" å bruke kollektiv entallsform: Sei (ikke Seier), Bjørk (ikke Bjørker) osv... Det er grammatikalsk korrekt også å bruke Seier og Bjørker, men anbefales ikke, fordi det ikke fungerer i språket hos folk flest. Personlig hadde han reagert veldig hvis han i biblioteket måtte slå opp på Seier.*

– en hovedsak ble også hvilke kilder for norsk rettskriving man ønsket å bruke. Et eksempel som illustrerer dette:

Accordion (Se akkordion, Se også trekkspill)

Ordet akkordeon / akkordion, accordeon er skrevet forskjellig i bokmålsordboken, Trekkspillboken, Cappelens musikkleksikon og Store norske.

Hva er riktig? Her må man velge ut i fra kunnskap og folkelighet.

Tja – ligger det noen modernitet i dette arbeidet mon tro? Lukter det ikke litt møllkuler av dette?

Bortsett fra det fjonge tesaurusprogrammet hva er forskjellen på dette arbeidet og det som ble utført tidligere. Fagmessig ingen, vi sitter sammen og diskuterer og slår opp og finner fram til relasjoner og overordnede termer og underordnede termer, NB vil ikke bli for folkelig og setter ned foten, BS vil ikke bli for ufolkelig og setter ned foten, folkebibliotekene ditto, men vi har faktisk klart å komme gjennom alle emneordene under 652 (genre/komposisjonstype) og fått inn resultater fra referansegruppene.

Forskjellen ligger nok i at vi tenker annerledes nå enn tidligere. Emneordlisten skal publiseres på nettet, til fri avbenyttelse, og vi ser for oss at den rette personen vil kunne lage mye spenstig ut av en slik emneliste presentert på nettet, med direktesøk, eller for instrumentne bilder, omfang, lytteeksempler.

En viktig gulrot for gruppen har vært det berømte samsøket – Musikkmiljøet har en samkatalog for noter, som nå halter og går i påvente av samsøket. Men der er ikke noe tilsvarende for innspilt lyd.

Vårt ønske er at alle bibliotekene tar i bruk disse nye reviderte emneordene asap slik at samsøket skal bli så bra som mulig. Man kan mene hva man vil om de frie emneordene, men de gir ikke presise søk,

de favner vidt med sprikende fingre, det smetter alltid noen småposter ut.

Leter vi etter vokaljazz vil vi helst at alle dokumentene i sjangeren kommer opp. Dette er ikke minst aktuelt i dag da det brukerinitierte fjernlånet kan drive et hvert portobudsjett til vanvidd og det er viktigere enn tidligere å lokalisere fjernlånet til nærmeste eierbibliotek. Det kan være mitt, men æda bæda vi skriver ikke hardingfele men hardangerfele, så vips til tromsø med deg din fjernbestilling.

Hvem bestemmer over hva som skal være en autoritet i dette landet? Er det klassifikasjonskomiteen, den norske. Det skulle vi kanskje ønske, men det er vel ikke et korrekt svar her. Det er etter hvert mange leverandører til nasjonalbibliografien.

I høst var det en riktig spennende debatt på biblioteknorge om nasjonale autoritetsregistre, og her uttalte min nåværende bibliotekheltnne Unni K:

”Det ble sagt at den internasjonale utviklingen går i retning av at nasjonalbibliotekene samarbeider med andre (større) bibliotek om produksjon av data. Vi trenger å diskutere hvordan vi skal spre dataene våre både i og utenfor biblioteksektoren. Deltakelse i VIAF (Virtual International Authority File) har blitt nevnt. IKT-utviklingen gir stadig større muligheter når det gjelder å generere, spre og utnytte autoritetsdata. I den semantiske webben kan autoritetsdata spille en viktig rolle ang organisering av materiale. Å skille navneformer (og verk) kommer til å bli viktigere og viktigere framover med bruk av for eksempel de nye katalogreglene - RDA.

At NB bør være den naturlige pådriver i et arbeid for at alle tar i bruk samme ord og skivemåte, også folkebibliotekene. Et steg på veien er jo at BS nå leverer katalogdata til NB, og BS setter emneord selv om NB ikke bruker disse”.

Innen musikkfeltet samarbeider også NB og NRK tett, men her brukes Mavis i et lukket system.

Musikk er en ynkelig tigruppe i Dewey-systemet, men er en udmerket prøvestein for eksperimenter. Her er store variasjoner og kombinasjonsmuligheter, mange fysiske formater, et virvar av instrumenter og crossover og remixer og samme verk utgitt med utallige personer og i utallige arrangementer.

Musikkbibliotekmiljøet er lite og oversiktlig, alle i musikkbibliotekmiljøet kjenner eller i alle fall vet om hvem de andre er. Vi samarbeider nå om emneordlisten. Her vil vi revidere listen over både generelle musikktermer, besetning, altså instrumentene og framstillingsform.

En annen sak er at intet felt har så skrikende behov for en autorisert navneliste som musikkmiljøet. Et eksempel: Tsjajkovskij
Eller en rapper, f.ek. Warren G, eller Bjørk eller Rhianna.

Revisjonsgruppen for emneord har henvendt seg til systemleverandørgruppen i Norge med flg. spørsmål: ...

Vi har lyst til å informere og gjerne involvere systemleverandørgruppen der det kan være mulig i prosjektet vårt og vi tar gjerne i mot råd når det gjelder både publisering og informasjon rundt tekniske løsninger.

Noen punkter vi vil lufte er muligheten for å kunne integrere tesaurusen som en del av biblioteksystemene, altså lansere et nasjonalt autoritetsregister for emneord innen musikk (besetning og komposisjonstype). Et nasjonalt autoritetsregister ville definitivt forenklet gjenfinning på dette området, (som på andre områder som f.eks for forfatter/komponist og korporasjon). Vi regner vel med at de ulike systemene vil ha forskjellige tilnærminger til integrerte fellesløsninger, men man kan tenke seg ulike løsninger hos de enkelte system som legger til rette for enkel tilgang og import av termer.

Arbeidsgruppen som arbeider med revisjonen tar hjertelig i mot alle kommentarer, råd og innspill fra systemleverandørgruppen.

Og vi fikk flg svar:

Biblioteksystemleverandørene behandlet innspillet på møte den 18.3.2009.

Alle er enige om at dette er interessant.

I flere systemer kan det være aktuelt å tilby en slik emneordsliste for musikk som lokalt eller sentralt autoritetsregister.

Biblioteksystemleverandørene ønsker da tilgang til dataene i MARC21 Authority-format eller en NORMARC-tilpasset variant av samme format.

Vi vil også informere om at Biblioteksentralen har et prosjekt med eksport av BIBBI's autoritetsregistre i en variant av MARC21 Authority. Vi foreslår at prosjektet koordinerer arbeidet med dem.

Altså positivt, og siden BS er tungt representert i revisjonsgruppen, så ser jeg lyst på det.

Likevel er jeg litt pessimistisk i forhold til framdriften. Ikke fordi ikke dette er nyttig for oss som bruker det, nei – vi er happy og vil rette opp iht nye ord, men fordi vi er usikker på om vi klarer å vinne fram.

Revisjonsgruppen er riktignok svært topptung av myndige og vektige NB-damer med lang fartstid og mye autoritet – men er det nok? Det føles som det er NB som her er nøkkelen.

En annen og vakker fortelling fra dette revisjonsarbeidet er fortellingen om emneordslisten for instrumenter. Jeg sjekket opp Ringve sine ord for instrumenter og fant et sammensurium av ulike betegnelser på samme instrument, hardingfelebue, Bue for hardangerfele, Hardangerfele, bue osv. Vår folkemusikkekspert fikk vite at det pågikk et revisjonsarbeid på Ringve og autoriteten Krouten sto for hovedarbeidet. Vi snakket med Krouten under en konferanse i Trondheim, og han var fyr og flamme for et samarbeid. Det var mildt sagt vi også. Her er den store ekspertisen på musikkinstrumenter samlet, uten å kunne så mye om ordningsord og lignende. Krouten bygger da også sitt revisjonsarbeid på vår gamle emneordsliste, men ønsker i tillegg en hierarkisk ordning. Dette er god internettpresentasjonstankegang – så dette er et samarbeid vi skal odle, i god ABM-ånd.

Våre ønsker for vårt arbeid:

- Den norske klassifikasjonskomité engasjerer seg aktivt i arbeidet og legger emneordslisten for musikk tilgjengelig for alle på nettet
- systemleverandørgruppen diskuterer og tester ut implementering av emneordslisten i de ulike systemene
- 780-gruppen kan bli en prøvestein for å teste ut nasjonale autoritetsregistre